

Razna vprašanja iz civilnega pravdnega reda.

(Preudarja Karol Fiedler, deželni sodni svètnik v Chrudimu.)

1. Kakšne pravne pomočke dopušča novi civilnopravdni red zoper sklepe, rešujoče podano tožbo?

Ni treba posebej naglašati, da tudi po novem zakonu sodnik (predsednik odsekov, posamezni sodnik) premotri tožbo, podano sodišču, najprvo v tem, zadošča li formalnostnim potrebnostim, je li pozvano sodišče stvarno in krajevno pristojno, spada li sodišču predložena pravna stvar pod domačo sodno oblast ali vsaj na redna sodišča, ne manjka li pravdne zmožnosti ali sodelovanja zakonitega namestnika ali posebne pooblastitve, potrebne za pravdo, v zastopniških pravnih pa, je li dokazano, da je pooblaščen v zastopništvo odvetnik (§-i 41., 42., 43. in 104. jur. pr., §-i 6., 7., 37. in 230. civ. pr. r.) Pri tožbah radi ničnosti in za obnovo treba vrhu tega premotriti, in sicer na zbornih sodiščih v nejavni seji, ali je tožba oprta na kak zakonit izpodbijalni vzrok (§-i 529. do 531. civ. pr. r.) in ali se je vložila tožba v zakonitem roku (§ 538. civ. pr. r.) Sindikatno tožbo mora pa stranka opremiti tudi še po predpisih §-a 10. zakona z dne 12. julija 1872, drž. zak. št. 112.

Posledice takega preudarjanja vložene tožbe se bodo kazale v raznih načinih sodnih sklepov, in tedaj hočemo posamezne vrste takih sklepov tu na kratko oznameniti in sočasno navesti pravne pripomočke, katere je moči uporabljati.

1. Tožba ne zadošča predpisom o pravnih spisih, ki so namenjeni za pripravo ustne razprave (pripravljalni spisi), navedenim v §-ih 75., 76., 77., 78. in nasl. civ. pr. r.

V tem oziru določata §-a 84. in 85. civ. pr. r., da mora sodišče ukazati uradoma, naj se odpravijo pogreški v obliki, in sicer tako, da se povabi stranka na sodišče, ali pa da se jej vrne spis s primernim naročilom. Te predpise dopolnjuje

novi opravljeni red, kateremu je glavna težnja, da odvzame sodniku vsa dela, ki niso ozko združena z njegovim razsodbeniškim poslovanjem, prepuščajoč je pisarniškem osebju.

V §-u 89. naroča opravljeni red, naj se pogreški v obličinostih pravnega spisa, ako stranka ali njen namestnik stanuje v kraju sodišča, odstranijo navadno ustnim poučenjem oseb, v to svrhu v pisarnico poklicanih. Poziv, da je priti na sodišče, se lahko opravi z dopisnico (§ 86. opr. r.) in tudi po telefonu (§ 100. opr. r.). Predsednik odsekov (posamezni sodnik) ukaže v takem slučaju z ustno odredbo svojemu pisarniškem oddelku, naj pogreške odstrani pozvana stranka ali njen namestnik, če treba v pričo in po navodilu pisarniškega organa, ne da bi se napravil zapisnik. Sele tedaj, kadar se to v 3 dneh ne zgodi, izdati je pismen sodni sklep, s katerim se vrača pravdni spis, da odpravi stranka označene pogreške. Takega sklepa ni dopuščeno izpodbijati posebej s pravnimi pomočki (§-a 84. in 85. civ. pr. r.).

Isto velja za rešitev odpovedi. Pač bi pa bil dopusten rekurz tedaj, kedar se zavrne odpoved uradoma, ker se po nazoru sodišča¹⁾ ne dajo odstraniti nedostatki po §-u 84. (§-a 562., odst. 3. in 514. civ. pr. r.).

Odprava pogreškov v obliki, določeni za mandatno postopanje in za postopanje v meničnih sporih ni nikaka izjema. Kedar se namreč predlaga v pismeno podani tožbi izdaja plačilnega naloga proti več tožencem, smeti je ugoditi temu predlogu samo glede tistih tožencev, za katere so se predložili izvodi tožbenega spisa, opremljeni s prepisi vseh prilog. To se naznani²⁾ in sicer le tožitelju, kateremu se vrnejo nezadostno opremljeni tožbeni spisi, in tako odločbo smeš izpodbijati s samostojnim rekurzom (§-i 551., 559., 427. in 514. civ. pr. r.).

¹⁾ Le posamezni sodnik, ker spadajo spori o odpovedi in spori, izvirajoči iz zakupnih ali najemnih pogodeb, po §-u 49. št 5. jur. pr. jedino le na okrajna sodišča.

²⁾ V mandatnem postopanju na zbornih sodiščih odloči to odsek (§ 7. odst. 1. jur. pr.), v postopanju o meničnih sporih pa, kolikor gre za plačilne in zavarovalne naloge, v to postavljeni član zbornega sodišča kot posamezni sodnik (§§ 7. odst. 4. jur. pr. in 10. opr. r.).

2. Ko pride pravna stvar sporne sodne oblasti na sodišče, mora le-to takoj uradoma preudariti, je li stvarno in krajevno pristojno, pa tudi, je li dopustna razsoja pravnim potom, torej i relativno i absolutno podsodnost (§-a 41. in 42. jur. pr.). Ako spozna pozvano sodišče, da je nepristojno, mora izreči s sklepom (odseka ali posameznega sodnika) svojo nepristojnost in zavrniti tožbo uradoma. To odločbo je smeti izpodbijati s samostojnim rekurzom (§§ 42., 43. jur. pr.; 230. odst. 2., 261. in 514. civ. pr. r.).

A tudi tu je ustanovljena izjema. Ker se ravna stvarna pristojnost zbornih sodišč prve stopnje glasom §-a 50., odst. 1. jur. pr. po vrednosti spornega predmeta, navedeni v tožbi — presegati mora v denarjih ali v denarni vrednosti 500 gld. — onda sme zborna sodišče, ako se pokaže, da je vrednost spornega predmeta čez mero visoka in če je ob jednom verjetno, da bi sporni predmet pri pravilnejši določbi vrednosti ne utegnil doseči meje vrednosti, za pristojnost sodišča mero-davne, uradoma zaukazati pozvedbe, ki se mu vidijo potrebne za presojo resničnosti navedene vrednosti, potem zlasti zaslišanje strank, ogled dotične stvari in, kjer se lahko to opravi brez znatnih stroškov in posebne zamude, tudi izjavo mnenja zvedencev.

Dočim pa dopušča § 60., odst. 1. jur. pr., da se to, če treba, lahko zgodi tudi že prej, ko se določi ustna razprava, vevla § 117. opr. r. imperativno, da ni smeti zastran takih pozvedeb preložiti niti določenega prvega naroka, niti naloga za odgovor na tožbo. Opravo pozvedeb, zaslišanje strank in potrebne vzprejeme dokazov je izročiti članu odseka ali zbornega sodišča kot odrejenemu sodniku, in ta jih mora dovršiti najpозneje do pretoka polovice rokú za odgovor na tožbo¹⁾ in predložiti jih predsedniku odseka. Na podstavi dokončanih pozvedeb sklepa sodišče brez odloga o pristojnosti (§ 117. opr. r.) v nejavni seji. Tu proglasi svojo stvarno pristojnost z odločilom, kojega po §-u 45. jur. pr. ni dopuščeno izpodbijati, in so stroški opravljenih pozvedeb in dokazovanj del pravnih stroškov

¹⁾ Ta rok določi sodnik, kateremu je naročeno opraviti prvi narok, kakor po okolnostih posameznega primera priležen rok, kateri ne presega štirih tednov (§-a 243. civ. pr. r. in 120. opr. r.).

(§ 117., odst. 3. opr. r.); tu odstopi sporno stvar z odsekovo odločbo okrajnemu sodišču in naloži tožitelju, da mora prevzeti ali povrniti stroške, ki so se nabrali po teh pozvedbah in tem dokazovanju (§ 60. odst. 3. jur. pr.).¹⁾ To odločbo je smeti izpodbijati s samostojnim rekurzom, ne pa odsekove odločbe, da je opraviti pozvedbe in dokazovanja v svrhu določitve vrednosti spornega predmeta, proti čemur ni dopuščeno poprijeti se posebe pravnih pripomočkov. To izhaja iz §-ov 130. odst. 2., 277., odst. 4., 349., 366., 367. in 370., odst. 1. civ. pr. r. in iz nagibov k vladni predlogi cit. zak. (glej »Materialien«, del 1. str. 67.).

3. Na nedostatek pravnice zmožnosti, kakor tudi zakonitega namestovanja in pa morebiti potrebne posebne pooblastitve za pravdo se je v katerikoli dobi pravnega spora ozirati uradoma. Ako se da ta nedostatek odstraniti, mora sodišče ukazati, kar je za to potrebno, ter določiti za izpolnitev ukaza primeren rok.

V §-u 6. civ. pr. r. se določa dalje, da se do brezuspešnega preteka roku odloži izrek o pravnih nasledkih nedostatka, da se pa stranki, kedar je zanjo odlašanje nevarno, lahko dovoli še pred pretekom roku opraviti potrebna pravna dejanja, s pridržkom, da se odstrani nedostatek. V tem pogledu določa § 118. opr. r., da je rok za odpravo nedostatka in za izpolnitev dotičnih nalogov ter dan prve ustne razprave določiti kolikor moči tako, da bo do prvega roka že gotovo, se li da odpraviti nedostatek ali ne, ali da bo moči odločiti o tem vsaj pri prvem naroku. Kedar z odlogom očitno stranki,

¹⁾ Določilo §-a 60. jur. pr. velja samo za tožbe, pódane na zbornih sodiščih, tako, da niso okrajna sodišča opravičena, jednako določiti vrednost spornega predmeta. Sicer je v tem paragrafu ustanovljen jedini primer, da odstopi v spornih stvareh sodišče prve stopnje tožbo uradoma drugemu sodišču iste stopnje v daljno poslovanje. Drugače pri postopanju na prizivnih sodiščih (§-a 474 in 487. civ. pr. r.), v pravnih stvareh nesporne sodne oblasti, v zvršilnem postopanju, v postopanju ob izdaji začasnih odredob in v konkurznem postopanju (§ 44. jur. pr.). Primerjaj tudi določilo §-a 453. civ. pr. r. o primeru, da ustavi bagatelni sodnik b gatelno postopanje ter da razpravlja in odloča pravne stvari po predpisih, ki sicer veljajo za postopanje na okrajnih sodiščih, in končno (§-e 61. do 64. jur. pr.) o zameni odsekov.

nezmožni za pravdo, preti kaka nevarnost, tedaj sme biti prvi narok celo pred pretekom roku in se sme pri posebni nujnosti dati nalog za odgovor na tožbo še med tem rokom.

Zgoraj oznamenjenih sodnih odredob ni dopuščeno izpodbijati posebej s pravnimi pomočki (§ 6., odst. 3. civ. pr. r.). Ako ni moči odstraniti nedostatka pravnosti, zakonitega namestovanja ali pooblastitve za pravdo, ali ako je vsaj preteklo k temu dovoljeni rok brez uspeha, tedaj mora sodišče prve stopnje,¹⁾ pred katero ravno teče pravna stvar, izreči s sklepom (odseka ali posameznega sodnika) ničnost po tem nedostatku zadetega postopanja in mora zavriniti tožbo (§ 7., odst. 1. civ. pr. r.).

To odločbo je smeti izpodbijati posebej s pravnim pomočkom rekurza (§ 514. civ. pr. r.).

4. Nedostatek dokaza, da se je v advokatski pravdi pooblastil odvetnik, spada med formalne pogreške, in to izhaja iz §-a 75., št. 3. civ. pr. r. O teh pogreških je bil govor zgoraj pod 1. Tu treba le še pripomniti, da mora sam predsednik senata, kateremu je odkazana pravna stvar (na okrajnih sodiščih praviloma ne bode advokatskih procesov, to je takih, pri katerih mora stranko zastopati odvetnik, § 27. civ. pr. r.),²⁾ zavriniti tožbo, ako ne postavi stranka v roku, katerega jej določi on, odvetnika ter ga ne imenuje sodišču, predloživši pooblastilo. Sklepa, s katerim se naroča odpraviti nedostatek, ni smeti izpodbijati posebej s pravnim pomočkom (§-a 38., odst. 3. in 85. odst. 3. civ. pr. r.), pač pa je dopusten rekurz proti sklepu, s katerim se zavrača tožba (§ 514., odst. 1. civ. pr. r.).

¹⁾ Glede na dano nam nalogo ne omenjamo tu višjega postopanja, dasi izhaja iz §-a 7., odst. 1., 477. št. 5., 478., odst. 1. in 529 št. 2. civ. pr. r., da je radi takega nedostatka postopanje v vsakem stadiju pravde, celo po pravnomočni razsoji, nično.

²⁾ Izjemo dela določilo §-ov 185., odst. 1. in 29. civ. pr. r. Ako se nakaže stranko v sporu, katerega predmet presega v denarjih ali v denarni vrednosti znesek 500 glđ. — n. pr. v sporih po §-u 49., št. 2, 3, 5 in 8. jur. pr. ali pri prorogaciji — da naj pride k novemu naroku zastopana po pripravnem pooblaščenju, mora v krajih, koder bivata vsaj dva odvetnika, izbrati pooblaščenec le odvetnika.

5. Pri rešitvi podane tožbe po §-u 230. civ. pr. r. ni smeti razsojati o tem, da teče o isti stvari že pravda ali da je ista že pravnomočno razsojena.

Nalogo predsednika odsekovega (posameznega sodnika), kakor tudi odseka samega glede rešitve podane tožbe omejuje strogo zakon v §-ih 37., 84., 85., 230., 435., 440., 533., 550., 551., 559., 562 civ. pr. r. V teh predpisih ne zasledimo določila, da bi smel in mogel odsek že v tem stadiju premotrivati, ali o isti stvari kaka pravda že teče, ali pa je morda že pravnomočno razsojena. To je naravno; saj gre pri takih primerih za jako občutljive pravne razmere, — pomislimo le na tožbe o ugotovitvah, katerim je pridržal zakon jako važno stališče — o katerih ni moči soditi, ne da bi se zaslišalo nasprotnika in ne da bi se natančno ugotovile podloge obeh spornih predmetov na javni sporni razpravi.

Določba §-ov 233., odst. 1., 240., odst. 3. in 411., odst. 2. civ. pr. r. ne sme nas motiti, ker izraža le temeljno predru-gačbo, kojo je uvedel novi zakon in po kateri se bode sodišče vselej uradoma oziralo na take prigovore, kadarkoli se v teku razprave razkrijejo.

V tem nazoru nas utrja § 118., odst. 2. opr. r., ki določa, da radi že začetega spora ali pravomočnosti ni smeti tožbe vrniti brez določbe naroka, dasi so po spisih brezdvomno ugotovljena za to odločilna dejstva.¹⁾

6. Ako manjka tožbi radi ničnosti ali tožbi za obnovo in sindikatni tožbi katera zakonitih potrebustij, je tožbo zavrniti, in je moči to odločbo z rekurzom izpodbijati (§-a 538. in 514. civ. pr. r. in § 11. zak. o sindikatni tožbi).

7. Če ni nikakih ovir in pogrškov, zgoraj navedenih, ali ako odsek zavrne pomisleke, ki jih je podal v tem pogledu odsekov predsednik, določiti je narok za ustno razpravo o tožbi. V tem oziru velja praviloma načelo §-a 130., odst. 2.

¹⁾ Le mimogrede naj opozorimo, da se nalaga po §-u 149 opr. r. prizivnim sodiščem, naj uveljavljajo svojo pravico iz §-a 475., odst. 3. civ. pr. r. le tedaj, če je brezdvomno dokazano, da glede tožbene zahteve že teče pravda ali da je o nji že razsojeno pravnomočno. Sicer je pridržati odločbo o prizivu za narok ustne prizivne razprave (§-a 480., 497., odst. 1. civ. pr. r.).

civ. pr. r., da ni smeti določitve naroka in pa povabila k naroku izpodbijati posebej s pravnimi pomočki.

To določilo velja i tedaj, ako je trebalo po toženčevem nazoru tožbo zavrnuti »a limine«, bodi radi očitvidne relativne ali absolutne nepristojnosti.¹⁾ Treba pa tu pripustiti nekaj izjem :

- a) V malotnih stvareh in v postopanju o tožbah radi motenja posestnega stanu smeš vložiti samostojen rekurz zoper sklepe, s katerimi se odreče začetek ali nadaljevanje zakonitega postopanja o tožbi, čeprav se narok za ustno sporno razpravo določi po predpisih o postopanju na okrajnih sodiščih (§-a 517. št. 1. in 518. 1. odst. civ. pr. r.);
- b) kedar se v mandatnem postopanju in v meničnih sporih ne ugotovi predlogu, v tožbi stavljenemu, da naj se izda plačilni nalog, in se določi narok za ustno razpravo, če je le bila tožba v to sposobna, se je smeti prito-

¹⁾ Istega nazora je Schuster na str. 222. in dr. Friedlaender v „Gerichtszeitung“ l. 1897. na str. 208., dočim prigovarja Sperl v svojem spisu „Vereinbarung der Zuständigkeit und Gerichtsstand des Erfüllungsortes. Graz 1897.“ Za sprva navedeni nazor govorijo tudi nagibi k vladnemu načrtu v „Materialien“ I., na str. 245.: „Aus welchem Anlasse immer eine Ladung erfolgen mag, ist sie doch stets nur eine praeparatorische Verfügung, ein Mitteilglied zwischen dem Parteienantrage und der Verhandlung ohne eigentliche praejudicielle Bedeutung. Nicht einmal der Erscheinungspflicht des Geladenen praejudicirt sie; denn ist er aus Gründen, welche dem Verzicht entrückt sind, von der Einlassung befreit, so entbehrt das bei der Tagsatzung Verhandelte gegen ihn der Wirkung, sollte er auch der Ladung nicht gefolgt sein. Dieser Wahrnehmung, dass die Ladung an sich in die Rechtssphäre der Parteien nicht eingreift, sondern sich für letztere nur durch das beschränkend erweisen kann, was über die Ladung geschieht, dieser Wahrnehmung entspricht es, wenn der Entwurf die Anfechtung einer Ladung durch abgesondertes Rechtsmittel versagt. Für diese Bestimmung spricht derselbe Gesichtspunkt, der dazu führt, die einzelnen Acte der richterlichen Processleitung während der Verhandlung der gesonderten Anfechtung zu entziehen, auch die richterliche Ladung ist ein nothwendiger Act der Processleitung Eben so soll nach dem Entwurfe die Geltendmachung der etwa gegen die Ladung bestehenden rechtlichen Bedenken einstweilen aufgeschoben und dem Rechtsmittel vorbehalten werden, welches wider die auf Grund der Tagsatzung ergangene richterliche Äusserung offen steht.“

žiti zoper take sklepe (§-i 552., odst. 1., 554. in 559. civ. pr. r.);¹⁾

- c) kedar uvidi sodišče v opominjalnem postopanju, katero ostane po čl. XXVIII. zak. o uvedbi civ. pr. r. z malimi premembami v veljavnosti, da ni moči ugoditi predlogu, naj se izda plačilno povelje, onda zavrne ta predlog in določi hkratu o tožbi narok za sporno razpravo (§ 19. odst. 4. zak. z dne 27. aprila 1873, drž. zak. št. 67). Zoper odrecilo predlaganega plačilnega povelja lahko vložiš v osmih dneh²⁾ rekurz (§ 5. odst. 3. cit. zak.).

Zoper sodne odredbe, da je izročiti ali prevzeti zakupno ali najemno stvar, izdane temeljem odpovedi ali temeljem predloga po §-u 567. civ. pr. r. ni dopuščeno poprijeti se pravnih pripomočkov, razun prigovorov, katere smeš zoper take odredbe oglasiti. O prigovorih, vloženi pravočasno, je določiti narok za ustno razpravo, pri tem pa stopi zopet v veljavo določilo §-a 130., odst. 2. civ. pr. r.

Končno naj še omenjam, da izpodbijanje s pravnim pomočkom rekurza ni dopustno, če se ni pri sklepih, ki jih stori predsednik senatov, ali odrejeni sodnik, preje predlagala prememba takih sklepov pri zbornem sodišči (§ 516. civ. pr. r.). To določilo dopolnjuje § 151. opr. r., ki piše, da je smeti tak predlog združiti z rekurzom, da pa ga je smeti tudi podati samega za se, vselej pa le v rekurznem roku, katerega ni moči podaljšati (§ 521., odst. 1. civ. pr. r.).

*Iz češkega »Právnicka« priobčil
dr. Vladimír Foerster.*

¹⁾ V postopanju na zbornih sodiščih prihajajo taki sklepi od senata; formalno postopanje je to-le: V mandatnem postopanju predoči predsednik svojemu senatu pomisleke glede izdaje plačilnega naloga in določi, kadar soglaša ž njim odsek, narok za ustno razpravo sam. V postopanju v meničnih sporih poroča o stvari v senatu član kakor v to po §-u 7., odst. 4. civ. pr. r. poklicani posamezni sodnik, določi pa prvi narok, ako pritrdi senat poročevalčevemu predlogu, predsednik senata. Da je moči prepustiti opravo prvega naroka zopet odsekovemu članu, sledi iz določila §-a 239, odst. 1. civ. pr. r. in 120. opr. r.

²⁾ Po novem civilnopravdnem redu znaša rekurzni rok 14 dni (§ 521. civ. pr. r.).

